

2.4.2020

Helsingin Kaupunkiympäristölautakunnalle

Hyvä kaupunkiympäristölautakunnan jäsen

Helsingin kaupungin järjestämä kilpailu Lapinlahden sairaala-alueen kehittämiseksi on julkistettu ja voittajaksi on nimetty ainoana sisäänjätettynä kiinteistösijoittaja NREP -yhtiön ehdotus

”Lapinlahden kevät”.

Puutarhataiteen seura on huolestuneena seurannut suunnittelukilpailun vaiheita alusta asti. Erityistä huolta on aiheuttanut hyväksytyyn kilpailuohjelman lupaus rakennusoikeudesta asemakaavalla suojeltuun arvokkaaseen sairaalapuistoon. Kun voittaja nyt on julkistettu, huoli osoittautui varsin aiheelliseksi. Ehdotus *Lapinlahden kevät* riistää puistosta sen ominaispiirteiden ja suojeluarvon kannalta erittäin tärkeän osan: tilakokonaisuudelle kuuluvan tärkeän reuna-alueen. Kilpailuohjelma on tarjonnut mahdollisuuden rakentaa Ruoholahden puoleiselle alueelle, nykyisen Koivula-rakennuksen ympäristöön, josta on rajattu alue sijoituspaikaksi mahdolliselle lisärakentamiselle. Seura esittää, että suunnittelua ei jatkettaisi voittaneen kilpailuehdotuksen eikä lisärakentamisen osalta myöskään kilpailuohjelman pohjalta.

Kilpailuehdotuksen outo arviointi

Tulos, joka esittää massiivisen hotellirakennuksen ja kaksi uutta asuinrakennusta kalliolle puiston eteläosaan täyttää kilpailutuomariston mielestä kilpailuohjelman edellytykset ”ympäristöön soveltuvasta lisärakentamisesta”. Miten tähän arvioon on voitu päätyä, vaikka uudisrakennus on piittaamaton kaikilla mahdollisilla tavoilla niin kilpailuohjelman aluerajauksen suhteen kuin kriteereiden osalta ympäristöön soveltuvasta rakennuksesta suojeltuun puistoon. Tuomaristo näyttää tarkastelleen rakennusmassoittelua lähinnä suhteena ja etäisyytenä muihin rakennuksiin, ei visuaaliselta tai toiminnallisilta vaikutuksiltaan historialliseen puistokokonaisuuteen. Puiston nykyisten fyysisten ominaispiirteiden merkitys maisemapuiston arvolle ja uudisrakennuksien vaikutus niihin on jätetty analysoimatta.

Rakennusoikeus suojeltuun puistoon

Järjestetyssä kaksivaiheisessa kilpailussa oli keskeistä kiinteistöjen myynti sille, joka voi vastata vanhojen arvorakennusten korjaustyöstä ja ratkaista rakennuksien tuleva käyttö. Kompensaatioksi kaupunki tarjoaa rakennusoikeutta asemakaavalla suojelemastaan puistosta kilpailuohjelman edellyttämissä puitteissa. Ilman rakennusoikeuden tarjoamista kiinnostus vanhan sairaalarakennuksen omistajaksi siihen liittyvine tiukkoine suojelumääräyksineen ei ehkä olisi herättänyt kiinteistösijoittajien kiinnostusta. Juuri tämä rakennusoikeus uudisrakennukselle on puiston kannalta onneton. Viisaampi, kasvavan kaupungin asukkaiden virkistystarpeita huomioiva kaupunkisuunnittelu olisi tarjonnut rakennusoikeutta muualta.

Muumiaiheinen museo

Voittajaksi valitun ehdotuksen suunnitelmat päärakennukseen sijoitettavista muumiaiheisesta museosta mahdollisine turistivirtoineen ja linja-autoineen olisi sekin uhka puiston suojeluarvoille ja julkisen kaupunkipuiston tunnelmalle. Lapinlahden puiston nykyiseksi vetovoimaisuudeksi mainitaan rauhallisuus, hyvin vaalitut luonto- ja maisema-arvot ja moni-ilmeisyys. Kilpailuehdotuksen tavoitteleva puiston elävöittäminen suuremmilla vierailijamäärillä voi liian helposti muodostua kuluttavaksi uhkaksi kaupunkilaisten virkistyspuiston vetovoimaisuudelle ja siten sen kestäväälle kehitykselle.

Intendentti C.L.Engelin, lääkintöneuvos Haartmanin sekä ensimmäisen yllilääkäri L.Fahlanderin maisemapuisto

Puisto, joka aikanaan rakennettiin mielisairaalan potilaille ja henkilökunnalle ulkoilua, liikuntaa, virkistäytymistä, viihtymistä, rauhoittumista varten, oli alkuperäiseltä kooltaan 25 ha ja aikalauskertomuksien mukaan nuoren pääkaupungin ylpeyden aihe, jota myös esiteltiin matkailijoille, Ranskalainen matkailija Xavier Marmier tutustui sairaalaan kesällä 1842 ylistäen kirjassaan ”Pohjoinen maa” niin merellistä maisemaa kuin ihailtavaa potilashoitoa.

Carl Ludwig Engel on sijoittanut suuren - alussa yksikerroksisen - sairaalarakennuksen taitavasti maaston notkelmaan lähelle sisälahden rantaa ja laituria, säästäen parhaimmat näköalapaikat ja aurinkoisimmat rannat puistolle. Ensimmäinen yllilääkäri Leonard Fahlander ohjasi puiston

rakentamista Euroopasta keräämillään opeilla ja vaikutteilla. Tavoitteena oli muokata tuulisesta, karusta ja kivikkoisesta niemestä luonnon omia muotoja korostava promenadipuisto ajan maisemapuiston tyyli-ihanteiden mukaisesti. Työ teetettiin suureksi osaksi sairaalan potilailla. Tällä ei ainoastaan tavoiteltu kustannuksien säästöä ja sairaalapuiston kauneutta, vaan myös onnistumista mielisairaiden hoidossa. Ulkotyöstä ja -liikunnasta tuli osa 1800-luvulla kehitetyistä hoitomuodoista mielisairaiden hoidosta pyrittäessä pois pakkohoidoista. Tässä mielessä ensimmäisen ylilääkärin Fahlanderin johdolla Lapinlahden sairaalasta tuli puistoineen sen ajan edistyksellinen ja arvostettu laitos. Mainittakoon että Keisari Alexanteri II vieraili Lapinlahdessa syyskuun 17. päivänä 1863, päivää ennen Suurruhtinaskunnan valtiopäivien avajaisia (Helsingfors Dagblad 18.9.1863).

Puiston rajautuminen kaupunkiin

Se mitä alkuperäisestä keisarin (Nikolai I) asetuksella perustetusta sairaalapuistosta on jäljellä, on vaatimattomat 8 hehtaaria rakennuksineen. Vuoden 2008 jälkeen puisto on ollut avoin kaupunkilaisille. Promenadipuiston ihanteet ovat säilyneet: vaihteleva, kumpuileva maasto, monipuolisen kasvillisuuden luoma mosaiikkimainen tilarakenne, näkymät rauhalliselle sisälahdelle, sekä sairaala-ajalta periytyvä puutarhaviljely. Puiston vanhimmat puut ja puistokäytävät ilmentävät vielä tänään sairaalaympäristön kaunistamiseksi tehdystä inhimillisestä työstä. Tämä kulttuuriperintö ja sen myötä sairaalapuiston itsenäinen identiteetti on nyt vaarassa, kun reuna-alueiden merkitystä kokonaisuudelle ei ole osattu arvostaa tai ymmärtää.

Nykyiset reunavyöhykkeet ovat muuttuneet kaupungin kasvun myötä. Silti juuri nämä osat ovat nykymuodossaan jäljellä olevan maisemapuiston tilallisen eheyden ja itsenäisen identiteetin kannalta ensiarvoisen tärkeitä joko tilaa rajaavan kasvillisuusvyöhykkeen tai avaran kaupunkimaisemanäkymän ansiosta.

Puiston eteläreunan uusi kasvillisuus ja historiallisen maisemapuiston oppi

Ruoholahden puoleisessa reunassa on tiheähkö puiden ja pensaiden kasvusto 2000-luvun alun toimistorakennusta vasten. Luontaisesti kehittynyt puusto ja muu kasvillisuus on saanut olla rauhassa sairaalapuiston aidan ja toimistorakennuksen rakennusalan ylityksen alta siirretyn kaukolämpöputken välissä.

Tämä vyöhyke on osoittautunut hyväksi elinympäristöksi lailla suojellulle ja erittäin uhanalaiselle *kirvelilattakoille*. Täällä sen isäntäkasvi *mukulakirveli* on jäänyt rauhaan kulkureiteiltä.

Luonnonsuojeluarvonsa lisäksi tämä muodostaa englantilaisen maisemapuiston oppien mukaisen tärkeän tilarajan. Kasvillisuusryhmän ansiosta suuri toimistorakennus jää visuaalisesti puiston ulkopuolelle kuten puistoon kuulumattoman rakennuksen pitääkin. Tämä vyöhyke kaipaa tosin parantamista, mikä on jo todettu suojelukaavan yhteydessä hyväksytyssä yleissuunnitelmassa vuonna 2012.

Länsiväylän puolinen huomaamaton raja ja näkymät

Länsiväylän puoleinen puistotila on sekin ominaisuuksiltaan erittäin tärkeä osa maisemapuiston kokonaisuutta. Kallion reunaan on louhittu Ilmarisen talon vieressä kovalla kädellä. Louhintaraja ei onneksi näy puistoon ja Lippukallion oleskelupaikalle. Myöskään Länsiväylän liikenne ei näy puistoon, vaikka kuuluukin häiritsevästi. Tämän säilynen

kalliomuodon ansiosta puistotila vaikuttaa kokoaan väljemmältä ja avarammalta, sillä puistossa olevan katse jatkuu Länsiväylän yli Ruoholahden suuntaan. Tämä näkymätön kallioseinä on kuin urbaani versio englantilaisen maisemapuiston kuuluisasta *ha-ha -aiheesta*: 1700-luvun maisemapuiston ja pastoraalisen viljelymaiseman rajalle kaivettu vallihautamainen syvennys, joka pitää laiduntavat eläimet ulkopuolella ja jonka puistossa kulkija havaitsee vasta tullessa sen äärelle (huudahtaen samalla englantilaisittain ha-ha).

Oleellista täällä on kalliolaen säilyminen rakentamattomana puiston aurinkoisuuden ja väljyyden kokemuksen vuoksi ja myös siksi että näillä kalliopinnoilla on säilynyt laaja esiintymä sairaalan ylilääkärin C Th Saelanin tuomia maksaruoholajikkeita sekä muuta lajirikkkautta. Jo mainitussa vuoden 2012 asemakaavatasoisessa yleissuunnitelmassa on esitetty muuri vähentämään liikenteen meluhaittaa.

Baana

Kaupunki on kehittämässä pyörätieverkostoaan linjaamalla länsiväylän suuntainen pääreitti Lapinlahden puiston kalliolaen kautta. Tämä suunnitelma oli suunnittelukilpailun ohjelmassa. Mutta Baana olisi realistinen vain siinä tapauksessa, että länsiväylän sillan viereen rakennetaan kevyen liikenteen silta. Silloinkaan sitä ei pidä rakentaa kalliolle vaan maastollisesti toimivammalle tasolle nykyisen reitin kohdalle. Nykyinen yhteys lännestä on sujuva mutta kapea. Sen leventämistä on esitetty yllä mainitussa puiston yleissuunnitelmassa, mikä mahdollisesta ajotunnelista huolimatta on toteutuskelpoinen. **On tärkeää pitää mielessä että Lapinlahden sairaalapuisto on rakennettu promenadipuiston hitaalle etenemisvauhdille ja tätä periaatetta ja perintöä tulisi noudattaa jatkossakin.**

Lopuksi

Puutarhataiteen seura ry haluaa tällä kirjeellä vedota kaupunkiympäristölautakunnan jäseniä vaikuttamaan siihen että Lapinlahden sairaalan jatkosuunnittelu kilpailun voittajan NREP:n kilpailuehdotuksen pohjalta keskeytetään. Nykyinen voimassa oleva kaava antaa puiston kulttuurihistorialliselle arvolle sen tarvitseman suojan, eikä kaavaa tule muuttaa. Kaupungin kasvava asukasmäärä ja erilaiset kaupunkitapahtumat tarvitsevat tulevaisuudessa koko puiston. Puiston pienuus tullaan huomaamaan jos klassisen musiikin Wonderfeel Helsinki tapahtuma voidaan elokuussa järjestää. Sen esikuva Wonderfeel Amsterdam järjestetään 25 hehtaarin kokoisessa kartanopuistossa kaupungin ulkopuolella.

Mikäli jonkun muun toimijan kanssa aloitetaan neuvottelut alueen kehittämiseksi, tulisi korjausrakentamisen kustannuksia kompensoiva mahdollinen rakennusoikeus osoittaa muualta, parempien liikenneyhteyksien tontilta, jossa rakentamisen kielteinen vaikutus suojeltuun kulttuuriympäristöön puuttuisi.

Helsingissä 2.4.2020

Ystävällisin terveisin

Reeta Pellinen, Puutarhataiteen seura ry:n puheenjohtaja

Gretel Hemgård, Puutarhataiteen seura ry:n hallituksen jäsen

Puutarhataiteen seura ry, Samfundet för trädgårdskonst rf on vuonna 1997 perustettu yhdistys. Seuran tarkoituksena on puutarhataiteen tukeminen ja edistäminen sekä suomalaisen puutarhakulttuuriperinnön vaaliminen.